

הרב ד"ר מרדכי הלפרין והרב יהושע וייסינגר

כניסה לבידוד על מנת לקיים את ליל הסדר עם בן משפחה

שאלה

בתי הבכורה, סטודנטית באוניברסיטת 'הרוורד' בבוסטון, חזרה ארצה ביום שישי לפני שבוע וחצי, ונכנסה לבידוד ביתי בחדרה. היא יוצאת כמה שפחות, ובשבתות יושבת בשולחן נפרד במרחק שני מטרים משאר בני הבית, ואנו נזהרים מאוד בכל מעבר כלי וכד', על פי ההנחיות שאמרו לי גם במוקד משרד הבריאות. שאלתי כעת: האם מותר לנו לסיים את הבידוד שלה בליל הסדר, ומאז ועד תום ארבעה-עשר יום של הבידוד, כלומר עד ערב שבת חול המועד, להצטרף לכללי הבידוד? למעשה יחול איסור על כולנו לצאת מהבית, מה שממילא כבר כמעט מתקיים. נצטרך רק להימנע מקניות לשבת ואולי מהוצאת אשפה מהבית.

תשובת הרב ד"ר מרדכי הלפרין (י"ד בניסן תש"פ)

(1) אסור.

(2) 'חמירא סכנתא מאיסורא'.

נימוקים והרחבות: הרב יהושע וייסינגר (ד' באייר תש"פ)

חובת האדם לשמור על בריאותו הינה אבן-יסוד בהלכה. הרמב"ם, שהיה רופא מובהק, הקדיש לנושא זה פרקים רבים בספרו ההלכתי 'משנה תורה'¹ ואף בספריו הרפואיים.² כשמדובר במניעת סכנה, חובה זו נסמכת על הכתוב 'רק הישמר לך ושמר נפשך מאוד' (דברים ד, ט),³ 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם' (שם, טו).⁴ יתרה מזאת, עצם הציות להנחיות משרד הבריאות הוא הלכה מוחלטת, ואין לסור מהן כמלוא נימה. הפוסקים

1. ראה למשל רמב"ם, הל' דעות פרק ד.

2. לדוג', ראה ברמב"ם, כתבים רפואיים; כרך ראשון, הנהגת הבריאות מהדורת ד"ר זיסמן מונטנר, ירושלים תשכ"ג, עמ' 32: 'לו הנהיג האדם עצמו כמו שינהיג בהמתו אשר ירכב עליה, היה ניצל מחלאים רעים רבים'.

3. ראה פירושו של הכלי יקר (שם).

4. ראה שבועות לא, ע"א, לגבי מקלל עצמו ודו"ק.

נתנו כמה טעמים ומקורות לחובה לשמוע להנחיות משרד הבריאות, העיקרי שבהם הוא 'תקנות הקהל'. מסמכויותיה הרחבות של המדינה לתקן תקנות המגבילות את אזרחיה ופוגעות בזכויותיהם, לשם תכליות חשובות - לטובת הקהל.⁵ הרשב"א הגדיר את סמכויות הציבור אלו באופן הגורף ביותר (שו"ת הרשב"א, המיוחסות לרמב"ן, סי' רפ):
 דע שכל ציבור וציבור יש להם רשות על יחידיהם, שכל ציבור רשאי לגדור ולתקן בעירם כמו שבית דין הגדול יכולים לגדור ולתקן על כל ישראל.⁶
 לעיתים ראו נבחר העם ואף הפוסקים צורך לכפות רפואה מונעת על האדם, הגם שהסכנה הנשקפת ממנו באותה שעה מועטה, כדי למנוע סכנה גדולה בעתיד ולהציל את האוכלוסייה ממחלות נגיפיות מידבקות. לחובה זו השלכות הלכתיות מרחיקות לכת, ראה הערה.⁷ למעשה, אין לאדם רשות להשתמט מקיום התקנות,⁸ וכך כתב הרשב"א (שו"ת, ח"א סי' תשסט):

אין רשות ביד אדם להסתלק ולפטור עצמו מתקנת הקהל ולומר לא אכנס בתקנות וכיוצא בהן, לפי שהיחידים משועבדים לרוב, וכמו שכל הקהילות משועבדות לבי"ד הגדול או לנשיא כך כל יחיד ויחיד משועבד לציבור שבעירו.⁹
 וכך מסכם הגרש"ז אוירבך (נשמת אברהם, חו"מ תכ"ז, ח, ג) **שיש חיוב לשמוע לתקנות העם והממונים מדין תורה וכבית דין דמי:**

ואם יש אדם חשוב בעירו הוא עושה להם תקנות וכל בני העיר מחויבים להתנהג עפ"י תקנותיו, והיינו משום דסברא שכל קבוץ אנשים רוצים ודאי לטובתם במינוי טובי העיר לשמוע להם בכל מה שימצאו לנכון לתקן לטובת הציבור, ואף אם יש מי שמתנגד לזה, בטלה דעתו אצל כל אדם... והנה בריב"ש מבואר... **דחשיבי כבי**

5. מקורו מהגמרא בבא בתרא ח, ב, והמרדכי סי' ת"פ; רמב"ם מכירה יד, ט; שו"ע חו"מ סי' רלא, כז; ראה בשו"ת הריב"ש שצט; שו"ת התשב"ץ ח"ב קצא. שאלת היקף הכרת ההלכה בחוקי המדינה נידונה במקומות רבים. ראה למשל אליאב שוחטמן, 'הכרת ההלכה בחוקי מדינת ישראל', שנתון המשפט העברי טז-יז (תש"ן-תשנ"א), עמ' 417-500. ראה שבט הלוי (ח"י, סי' רצא). ראה משטר ומדינה בישראל על פי התורה, הרב נפתלי בר אילן, תשע"ג, כרך ד, עמ' 1518-1519.
6. יש לציין שאף הרשב"א מסייג את כוחו של הציבור, כאשר מבקש הציבור לתקן תקנה שנועדה להתיר איסור תורה (עיי"ש שו"ת ח"ז, סי' רמד). עיי' בית יוסף (חו"מ, ס"ס כו) מש"כ בשם הרשב"א הזה.
7. הרב יגאל שפרן, פסקי דין - רפואה ומשפט, חלק א (1989), עמ' 79; פרופ' שטינברג, אנציקלופדיה הלכתית רפואית, ירושלים, תשס"ו, כרך ה, עמ' 752. ראה עוד את דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל הסובר שמוטלת חובה על הורים להסכים לרפואה מונעת בעבור הילדים, לדוג' חייבים הם להסכים למתן חיסונים מקובלים לילדיהם, על אף חששותיהם, מפני שהחיסונים נעשו שגרתיים ויעילים, וסירוב לחסן את הילדים על יסוד חששות בלתי מאומתים עומד בניגוד להלכה. דעתו מובאת בשמו אצל Tatz A, Dangerous Diseases and Dangerous Therapy in Jewish Medical Ethics, 2010, p. 48.
8. חשוב לציין לדברי השו"ע בהלכות נדרים (יו"ד, סי' רכת, לג) שהנשבע נגד תקנות הקהל, שבועתו לא חלה, משום שזה נגד דבר תורה, ואכמ"ל.
9. ראה עוד שו"ת רשב"א (ח"ג, סי' תיז); שם ח"ז, סי' תצ; שו"ת הרא"ש (כלל ו, אות ד); שו"ת חכם צבי (סי' לח) שכתב שללא הסכמת רוב הציבור אינו יכול להשתמט מלקיים את תקנת הציבור.

דינא, ועיין גם בסמ"ע... כל מי שנתמנה על הציבור הוא כאביר באבירים ויפתח בדורו כשמואל בדורו וכל מה שעשה עשוי.¹⁰
חובה זו משתקפת גם מדבריו של רבי עקיבא איגר, בהנחיותיו הברורות שכתב לבני עדתו בצל מגפת הכולרה שהתפרצה בפולין בשנת תקצ"א (אגרות רבי עקיבא איגר, ירושלים תשנ"ט, עא-עג):
ולא יעברו על דבריהם אף כמלא נימא... והעובר על ציווי הרופאים בסדר ההנהגה חוטא לה' במאוד כי גדול סכנתא מאיסורא ובפרט במקום סכנה לו ולאחרים שגורם ח"ו התפשטות החולי בעיר וגדול עונו מנשוא.
ממילא אסור לעבור על הנחיות משרד הבריאות, ואין להתרשל בהקפדה עליהם כפי מה שנוהג בעברנו כעת. להוראות אלו גדר של דין.

10. ביחס לחוקי המדינה ומשפטי התורה ראה גם משפט כהן, הראי"ה קוק, סי' קמד; הר"ש ישראל, בצומת התורה והמדינה א, עמ' 23.